

UDK 616.31-083; 613.955

*Baratova Ra'no Shamuradovna*  
*Samarqand Davlat Tibbiyot Universiteti.*

*Shayqulov Hamza Shodievich*  
*Samarqand Zarmed Universiteti.*  
*Samarqand, O'zbekiston.*

**BOLALAR VA O'SMIRLARDA OG'IZ BO'SHLIG'I SALOMATLIGINI  
SAQLASH BO'YICHA GIGIENIK BILIM VA KO'NIKMALAR  
DARAJASINI O'RGANISH**

**Annotatsiya:** Samarqand shahri va uning atrof tumanlarida yashovchi bolalar va o'smirlar o'rtasida o'tkazilgan so'rovnoma davomida ularning og'iz bo'shlig'i salomatligini saqlashga oid gigienik bilim va ko'nikmalari darajasi o'rganildi. Natijalar tahlili stomatologik kasalliklarning oldini olish sohasidagi bilim va ko'nikmalar darajasi yetarli emasligini ko'rsatdi. Bolalar og'iz bo'shlig'i salomatligini saqlash muhimligini yetarlicha baholamaydilar, bu umuman mintaqa va alohida tumanlar uchun ham xosdir. Gigienik bilimlar bolalar va o'smirlarning og'iz bo'shlig'i salomatligi holatiga bevosita ta'sir qilishi aniqlandi.

**Kalit so'zlar:** og'iz bo'shlig'i gigienasi, gigienik bilim va ko'nikmalar, so'rovnoma, bolalar va o'smirlar, stomatologik kasalliklarning oldini olish, stomatologik salomatlik.

УДК 616.31-083; 613.955

*Баратова Раъно Шамурадовна*  
*Самаркандский Государственный Медицинский Университет.*

*Шайкулов Хамза Шодиевич*  
*Самаркандский Университет Зармед.*  
*г. Самарканд, Узбекистан.*

## **ИЗУЧЕНИЕ УРОВНЯ ГИГИЕНИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ И НАВЫКОВ СОХРАНЕНИЯ ЗДОРОВЬЯ ПОЛОСТИ РТА У ДЕТЕЙ И ПОДРОСТКОВ**

**Аннотация:** В ходе опроса детей и подростков, проживающих в городе Самарканде и прилегающих районах, был изучен уровень их гигиенических знаний и навыков, касающихся сохранения здоровья полости рта. Анализ результатов выявил недостаточный уровень знаний и навыков в области профилактики стоматологических заболеваний. Дети недостаточно оценивают значимость сохранения здоровья полости рта, что характерно как для региона в целом, так и для отдельных районов. Установлено, что гигиенические знания напрямую влияют на состояние здоровья полости рта детей и подростков.

**Ключевые слова:** гигиена полости рта, гигиенические знания и навыки, опрос, дети и подростки, профилактика стоматологических заболеваний, стоматологическое здоровье.

**UDC 616.31-083; 613.955**

*Baratova Ra'no Shamuradovna*  
Samarkand State Medical University.  
*Shaykulov Hamza Shodievich*  
Zarmed University Samarkand.  
**Samarkand, Uzbekistan.**

## **STUDY OF THE LEVEL OF HYGIENIC KNOWLEDGE AND SKILLS FOR MAINTAINING ORAL HEALTH IN CHILDREN AND ADOLESCENTS**

**Abstract:** The level of hygienic knowledge and skills related to maintaining oral health was studied through a survey of children and adolescents living in the city of Samarkand and its surrounding areas. The analysis of the results revealed an insufficient level of knowledge and skills in the prevention of dental diseases. Children do not adequately assess the importance of maintaining oral health, which is

characteristic of the region as a whole and of individual districts. It was established that hygienic knowledge directly affects the oral health of children and adolescents.

**Keywords:** oral hygiene, hygienic knowledge and skills, survey, children and adolescents, prevention of dental diseases, dental health.

**Kirish.** Og‘iz bo‘shlig‘ining salomatligini saqlash muntazam olib borilishi barcha profilaktik va davolash tadbirlarining ajralmas qismidir. To‘g‘ri og‘iz bo‘shlig‘i gigienasi tish kariesi va parodont kasalliklari rivojlanishining asosiy patogenetik omillaridan biri bo‘lgan tish karashlarining hosil bo‘lishining oldini olish kafolatidir.

Aholida stomatologik salomatlikni saqlashga motivatsiyani shakllantirish profilaktik ishlarining asosiy vazifasidir [1]. JSST ma‘lumotlariga ko‘ra, sanitariya-ma‘rifiy ishlar profilaktikaning asosiy usuli hisoblanadi. Bolalarni og‘iz bo‘shlig‘iga to‘g‘ri salomatligini saqlash qancha erta o‘rgatish boshlansa, bu sohada patologik jarayon paydo bo‘lish ehtimoli shuncha kam bo‘lishi ma‘lum [2]. Kariesning tarqalishi va intensivligiga ta‘sir etuvchi ijtimoiy omillar orasida quyidagilar ajratiladi: noqulay sanitariya-maishiy turmush sharoitlari, bolalar, ota-onalar va pedagoglarning gigienik bilimlari darajasi [3]. Stomatologik patologiyalarning oldini olishda muhim yo‘nalish bolalar aholisining gigienik tarbiyasi va o‘qitishdir [4]. Stomatologlarni sanitariya-ma‘rifiy ishlar masalalari doimo qiziqтира ham, aholining bu sohadagi bilim va ko‘nikmalari hali ham past darajada ekanligini qayd etishga to‘g‘ri keladi.

**Ilmiy ishning maqsadi.** Bolalar va o‘smirlar o‘rtasida so‘rovnoma o‘tkazib ularning og‘iz bo‘shlig‘i salomatligini saqlashga oid gigienik bilim va ko‘nikmalari darajasi o‘rganish.

**Materiallar va metodlar.** Samarqand shahri va uning atrof tumanlarida yashovchi 573 nafar 9 yoshdan 17 yoshgacha bo‘lgan bolalar va o‘smirlar o‘rtasida o‘tkazildi. So‘rovnomalar test topshiriqlarini o‘z ichiga olgan va og‘iz bo‘shlig‘i gigienasi bilimlari va tishlarni parvarish qilish ko‘nikmalari haqida aniq savollarni

o'z ichiga olgan. Keyin so'rovnomalar statistik jihatdan qayta ishlandi, korrelyatsion tahlil qo'llanildi.

**Olingan natijalar.** Samarqand shahar va unga tutash tuman bolalarining 26,70 foizi tishlari kasal deb hisoblaydi (Samarqand shahar hududida 22,22%, Samarqand tuman hududida 31,71% va Pastdarg'om hududida 36,89%). 52,53 foizi tishlari sog'lom ekanligiga ishonadi (Samarqand tumani hududida 56,64%, Samarqand shahar hududida 42,68% va Toyloq tumani 46,72%, 21,29 foizi esa bu savolga javob berishda ikkilanadi (Samarqand shahar hududida 21,68%, Toyloq tumani 25,61% va Pastdarg'om tumani hududida 17,219%).

Asosiy savollar va so'rovnoma javoblari bo'yicha ma'lumotlar tahlili 3-jadvalda keltirilgan.

### 3-jadval

#### Maktab o'quvchilarining og'iz bo'shlig'i gigienasi asoslari bo'yicha bilim darajasi

№	Gigienik bilim darajasi mezonlari (savollar va javob variantlari)	Samarqand shahar	Samarqand tumani	Toyloq hududi	Pastdarg'om hududi
		abs	%	abs	%
1	<b>Tishlaringiz kasalmi?</b>				
	Ha	153	26,7	82	22,22
	Yo'q	301	52,53	209	56,64
	Bilmayman	122	21,29	80	21,68
2	<b>Tish tozalash uchun qo'shimcha vositalardan foydalanasizmi?</b>				
	Yo'q	282	49,21	162	43,9
	Tish tozalagichlar	247	43,11	179	48,51
	Tish iplari	79	13,79	65	17,62
3	<b>Tish cho'tkasini yangisiga qanchalik tez-tez almashtirasiz?</b>				
	Yiliga bir marta	93	16,23	53	14,36
	Yiliga ikki marta	94	16,4	62	16,8
	Har 3 oyda bir marta	200	38,39	153	41,46
	Har 3 oyda bir martadan ko'proq	40	6,98	29	7,86
4	<b>Tish tozalashdan keyin og'zingizni chayqaysizmi?</b>				
	Yaroqsiz holga kelganda	117	20,42	68	18,43
	<b>Ovqatdan keyin og'zingizni chayqaysizmi?</b>				
	Ha	285	49,74	177	47,97
	Yo'q	121	21,12	72	19,51
5	Ba'zida	176	30,72	124	33,6
	<b>Tish tozalashdan keyin og'zingizni chayqaysizmi?</b>				
	Yo'q	12	2,09	9	2,44
	Suv bilan chayqayman	540	94,24	348	94,31

	Tish eliksiri bilan chayqayman	23	4,01	16	4,34
6	<b>Tish tozalash uchun nimadan foydalanasiz?</b>				
	Tish pastasi	571	99,65	368	99,73
	Tish kukuni	13	2,27	9	2,44
7	<b>Tishlaringizni qanchalik tez-tez tozalaysiz?</b>				
	Ertalab 1 marta	74	12,91	42	11,38
	Kechqurun 1 marta	15	2,62	9	2,44
	Ertalab va kechqurun 2 marta	432	75,39	286	77,51
	Kuniga 2 martadan ko'proq	45	7,85	30	8,13
	Har kuni tozalamayman	11	1,92	5	1,36
8	<b>Tish tozalashga qancha vaqt sarflaysiz?</b>				
	1 daqiqa	45	7,85	24	6,5
	2 daqiqa	124	21,64	79	21,41
	3 daqiqa	213	37,17	147	39,84
	4 daqiqa	101	17,63	61	16,53
	5 daqiqa va undan ko'proq	103	17,98	68	18,43
9	<b>Stomatologga qanchalik tez-tez murojaat qilasiz?</b>				
	Tish og'riganda	239	41,71	136	36,86
	Tishda kovak borligini sezganda	155	27,05	105	28,46
	Yiliga 1 marta	56	9,77	37	10,03
	Yiliga 2 marta	89	15,53	67	18,16
	Yiliga 2 martadan ko'proq	11	1,92	9	2,44
	Yiliga 1 martadan kamroq	26	4,54	17	4,61
	Murojaat qilmayman	25	4,36	18	4,88
10	<b>Sizni og'iz bo'shlig'iga salomatligini saqlash qilishga o'rgatishganmi?</b>				
	Ha	302	52,71	176	47,7
	Yo'q	261	44,54	91	51,76
	Eslay olmayman	6	1,05	1	0,27
11	<b>Sizni og'iz bo'shlig'iga salomatligini saqlash qilishga kim o'rgatgan?</b>				
	Ota-onalar	515	89,88	340	92,14
	Tibbiyot xodimlari	126	21,99	82	22,22
	Maktab o'qituvchilari	18	3,14	8	2,17
	Hech kim o'rgatmagan	13	2,27	7	1,9
12	<b>Ota-onangiz sizni tish tozalashga majburlashadimi?</b>				
	Ha	117	20,42	61	16,53
	Yo'q	46	80,28	314	85,09
	Ba'zida	3	0,52	2	0,54

Maktab o'quvchilarining 49,74 foizi ovqatdan keyin doimo og'izlarini chayishadi (Samarqand tumani hududida 47,97%, Toyloq hududida 65,85% va Pastdarg'om hududida 44,26%). Ba'zida ovqatdan keyin og'izlarini chayishadigan bolalarning 30,72 foizi (Samarqand tumani hududida 33,60%, Toyloq hududida 17,07% va Samarqand shahar da 31,15%). Ovqatdan keyin og'izlarini chaymaydigan

so'rovnoma ishtirokchilarining 21,12 foizi (Samarqand tumani hududida 19,51%, Toyloq hududida 19,51% va Pastdarg'om hududida 27,05%).

Maktab o'quvchilarining 45,44 foizi «Sizni og'iz bo'shlig'iga salomatligini saqlash qilishga kim o'rgatgan?» degan so'rovnoma savoliga ularni hech kim o'rgatmaganini javob berishdi (Samarqand tumani hududida 51,76%, Toyloq hududida 35,37% va Pastdarg'om hududida 33,61%). Viloyat bo'yicha o'rtacha bu so'rovnoma savoliga o'quvchilarning 89,88 foizi ularni ota-onalari o'rgatganligini javob berishdi (Samarqand tumani hududida 92,14%, Toyloq hududida 89,02% va Samarqand shahar da 83,61%). So'rovnoma javoblariga ko'ra, tibbiyot xodimlari bolalarni og'iz bo'shlig'i gigienasiga 21,99% holatda o'rgatgan (Samarqand tumani hududida 22,22%, Toyloq hududida 20,73% va Pastdarg'om hududida 22,13%). «Maktab o'qituvchilari» javobi bolalar so'rovnomalarida faqat 3,14% holatda qayd etilgan.

Maktab bolalarining 20,42 foizi tishlarini istamay tozalashlarini, ularni ota-onalari bunga majbur qilishlarini qayd etishdi (Samarqand tumani hududida 16,53%, Toyloq hududida 17,07% va Pastdarg'om hududi bolalarining 34,43%).

Olingan natijalarni tahlil qilar ekanmiz, bolalar aholisining gigienik odatlari va ko'nikmalarini aniqlashda so'rovnoma usulini qo'llash, uning tashqi sub'ektivligiga qaramay, yetarlicha axborot berishini ta'kidlash mumkin. So'rovnoma savollari aholining eng ko'p tarqalgan stomatologik kasalliklari: tish kariesi va parodont kasalliklarining intensivligi va chastotasini kamaytirishga yordam beradigan ko'nikmalar haqida ma'lumot olishga yordam beradi.

Maktab o'quvchilari so'rovnomalarini tahlil qilish natijasida umuman olganda stomatologik kasalliklarning oldini olish bo'yicha gigienik bilim va ko'nikmalar darajasi yetarli emasligi haqida xulosa qilish mumkin. Og'iz bo'shlig'i gigienasining ahamiyati bolalar tomonidan butun mintaqada ham, alohida olingan iqlim-geografik hududlarda ham yetarlicha baholanmaydi.

**Xulosa.** Maktab o'quvchilarining gigienik bilimlarini integratsiyalashgan ko'rsatkich yordamida baholash ularning gigiena masalalari bo'yicha bilimlarining

o'rtacha darajasidan dalolat beradi – 0,689 ball (Toyloq hududida yashovchi o'quvchilarda – 0,651 ball, Samarqand tumani hududida – 0,712, Pastdarg'om hududida – 0,646). Bu ko'rsatkich Samarqand shahar hududi o'quvchilarida eng yuqori bo'lib chiqdi, bu ushbu o'quvchilarda stomatologik kasalliklarning oldini olish bo'yicha gigienik bilimlar darajasi yuqoriroq ekanligidan dalolat beradi.

Maktab o'quvchilarining og'iz bo'shlig'i gigienik holati ma'lumotlari biz so'rovnomada aniqlagan gigienik bilimlarga bevosita bog'liq.

#### **Adabiyotlar ro'yxati:**

1. Абдиева Г. А. и др. ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ/СВЕДЕНІЯ ОБ АВТОРАХ //Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації. – С. 588.
2. Аминов З. З. и др. Социальные аспекты и роль питания в стоматологическом здоровье детей и подростков //Academy. – 2019. – №. 10 (49). – С. 50-56.
3. ИНДИАМИНОВ С. И. и др. ВЕСТНИК СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЫ //ВЕСТНИК СУДЕБНОЙ МЕДИЦИНЫ Учредители: Общество с ограниченной ответственностью" СТТ". – 2021. – Т. 10. – №. 4. – С. 54-56.
4. Расулова М. Р., Ахадов З. Ш. СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДЫ ДИАГНОСТИКИ ДАВНОСТИ ПЕРЕЛОМОВ КОСТЕЙ НОСА //Журнал гуманитарных и естественных наук. – 2024. – №. 10. – С. 44-46.
5. Расулова М. Р., Мардонов Т. М., Давранова А. Э. ОСОБЕННОСТИ ПОВРЕЖДЕНИЙ КОМПЛЕКСА ГОРТАНИ ОТ СДАВЛЕНИЯ ШЕИ //Международный журнал теории новейших научных исследований. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 13-18.
6. Хусанов Э. У., Расулова М. Р., Шайкулов Х. Ш. Особенности повреждений подъязычно-гортанного комплекса при тупой механической травме //Астана медициналық журналы. – 2022. – №. S1. – С. 262-265.
7. Шодиевич Ш. Ҳ. и др. MICROSOFT EXCEL ЭЛЕКТРОН ЖАДВАЛИДАН ФОЙДАЛАНИБ ИЛМИЙ ТАДҚИҚОТ НАТИЖАЛАРИНИ СТАТИСТИК

ҲИСОБЛАШ //Международный журнал теории новейших научных исследований. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 67-75.

8. Akbarovich A. A., Murodullayevich T. O., Shodievich S. H. OG 'IZ BO 'SHLIG 'I SHILLIQ QAVATLARINING ZAMBURUG 'LI KASALLIKLARIDA EOZINOFIL KO 'RSATKICH //Международный журнал теории новейших научных исследований. – 2025. – Т. 1. – №. 1. – С. 116-119.

9. Hamzaevna S. J. et al. OLIY O 'QUV YURTLARINING ILK KURSLARIGA QABUL QILINGAN TALABALAR RUHIY HOLATIGA BIOLOGIK RITM O 'ZGARISHINING SALBIY TA'SIRLARI //INTERNATIONAL JOURNAL OF RECENTLY SCIENTIFIC RESEARCHER'S THEORY. – 2024. – Т. 2. – №. 4. – С. 201-203.

10. Naimova Z. S. Shayqulov HS Kimyo zavodiga yaqin hududlarida yashovchi bolalar va o 'smirlardagi antropometrik ko 'rsatgichlar //Golden brain. – 2023. – Т. 1. – №. 5. – С. 59-64.

11. Roziqovna R. M., Shamuradovna B. R. KAMQONLIKNI BARTARAF ETISHDA MILLIY TAOMLARNING O 'RNI //INDEXING. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 126-129.

12. Sh B. R. et al. THE SIGNIFICANCE OF GIAMBLIASIS IN THE ETIOPATOGENESIS OF DISEASES IN CHILDREN //EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR). – 2022. – Т. 8. – №. 6. – С. 62-65.

13. Shamuradovna B. R., Roziqovna R. M. KAMQONLIK PARHEZIDAGI O 'ZBEK MILLIY TAOMLARI TARKIBIDA MIS VA TEMIR MIQDORINI ANIQLASH //INDEXING. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 140-143.

14. Shamuradovna B. R., Shodievich S. H. TVOROGLAR TURLI HARORATDAGI SHAROITLARIDA SAQLANGANDA ENTEROBAKTERIYALAR VA STAFILOKOKKLARNING SAQLANIB QOLISHI //INDEXING. – 2024. – Т. 1. – №. 2. – С. 121-125.

15. Shomuratovna B. R. The development and course of chronic pyelonephritis against the background of dysmetabolic nephropathy in children //Web of



Humanities: Journal of Social Science and Humanitarian Research. – 2024. – Т. 2. –  
№. 2. – С. 115-122.